

Országos Utazó Szakmai Szolgálat az integrált nevelés megsegítésére

Az Országos Utazó Szakmai Szolgálat (továbbiakban OUSZSZ) kezdeti tapasztalatairól már beszámoltunk a Gyógypedagógiai Szemle XXI. évfolyam 2., 1993. április-júniusi számában. Az eltelt egy év alatt történt minőségi és mennyiségi változásokról a Szolgálat működtetésének elgondolt struktúrájáról, valamint az eddigi tapasztalatokról szeretnénk tájékoztatni az olvasókat. Az OUSZSZ-t a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége égisze alatt működő Mozgáskorlátozottak Integrációját Segítő Pedagógusok Munkaközösségének társadalmi igénye hívta életre. A finanszírozási részt a MEOSZ által alapított BICEBÓCA Alapítvány vállalta. Munkaközösségünk 3 szekcióra (bölcsőde, óvoda, iskola) tagolódik és közös problémaként vetődik fel a mozgássérült gyermekek integrációját segítő szakemberek (mozgásfejlesztő stb.) hiánya.

Az OUSZSZ a fentiek enyhítésére az 1991-92. tanévben kezdte meg működését 6 intézményben Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok, Komárom-Esztergom és Pest megyében, valamint Budapesten, a XV. és XVII. kerületben.

Szakembereink a felsorolt helyszíneken összesen 47 mozgássérült gyermek beilleszkedését segítették egészséges társaik körébe. Az 1992-93. tanévben az előző évi helyszínek megmaradtak és 3 új Budapestivel (IV., V., XII. kerület) és 3 vidékivel (2 Szolnokon és egy Tatabányán) bővültek. Az ellátott gyermekek száma több mint duplájára, 104 főre emelkedett.

Nem a mindenáron való területi növekedés, hanem a meglévők minél átfogóbb ellátása volt a célunk. Idén az iskolák is igénnyel fordultak felénk, illetve lehetőségünk nyílt, hogy nyomon kövessük azokat a gyermekeket, akik befejezték az óvodát. Munkánk során több speciális és integrációs intézménnyel, valamint a különböző fogyatékosági típusok érdekképviselői szerveivel tartjuk a kapcsolatot.

Az együttműködésre egy példa: a Mozgáskorlátozottak Jász-Nagykun-Szolnok megyei Egyesülete saját gépjárművel megoldja a mozgássérült gyermekeket gondozó, nevelő, oktató intézmények és a lakás közötti közlekedést.

A gyermekek heterogén összetétele és a helyi viszonyok különböző területekről érkező utazótanárokat igényelnek. Ezért jelenleg szakembereink a szomat-, oligofrén-, konduktív pedagógiai és a logopédia területéről érkeznek. A szakterületeken belül a módszerek széles skáláját alkalmazzuk (gyógytorna, Katona-féle módszer, NDT, Bobath-módszer, Dévény-módszer; alkalmazunk még különböző finommotorikát és egyéb képességet fejlesztő programokat is).

Gyermekeink 63 %-a ICP-s, 12 %-a petyhüdt bénult, 1 %-a végtaghiányos, 15 %-a egyéb mozgássérült és 9 %, akik nem mozgáskorlátozottak, de értelmi vagy más sérülésük miatt fejlődésük elmarad az átlagostól. Több gyermeknél előfordul a mozgássérülés mellett részképesség-kiesés és egyéb társuló fogya-tékosság is.

Elsősorban bölcsődékben találkozunk halmozottan sérült gyermekekkel, de óvodákban is megtalálhatók. A bölcsődékre és az óvodákra a részleges, ritkábban a teljes integráció jellemző, míg az általános iskolában a teljes integráció felé billen a mérleg. Ennek oka, hogy a halmozottan sérültek aránya a bölcsődétől az óvodán át az iskoláig folyamatosan csökken, hiszen az elvárások is egyre differenciálódnak. Látva intézményi kapcsolataink széles skáláját, sok esetben a segítő szakembereink összetétele is a gyermekek heterogenitását követi (hallássérültek, gyengénlátók esetében stb.). Az integrációs intézményekből a gyermekek útja az esetek egyik részében az épek intézményeibe, az esetek másik részében gyógypedagógiai intézményekbe, illetve mozgásjavító intézményekbe vezet. Az utazótanárok hetente, kéthetente vagy havonta keresik fel a segítséget és tanácsot kérő intézményt.

Az utazótanár munkája akkor sikeres, ha speciális segítő munkáját be lehet illeszteni az adott intézmény életébe, s a gyermekekkel, szülőkkel, valamint az intézmény dolgozóival jó kapcsolat alakul ki. Nem célunk a mindenáron való integráció. Az általunk látogatott intézmények gyermekeit állapotuknak, képességeiknek és az adott viszonyoknak, feltételeknek leginkább megfelelő intézményekbe javasoljuk. Az utazótanárnak rugalmasnak kell lennie, és mindig figyelembe kell vennie a helyi körülményeket.

Az utazótanár feladatai

1. A gyermekek, szülők és szakemberek felkészítése a sérült és az egészséges gyermekek együtt-gondozására, nevelésére, oktatására. (Az egészséges és mozgássérült gyermekekre és szüleikre egyaránt gondolunk.)

2. A társadalom szemléletformálása. Szükség szerint kapcsolatfelvétel a helyi önkormányzatokkal, az egészségügyi és oktatási hálózatokkal.
3. A tárgyi feltételek közös megteremtése az intézménnyel.
4. A gyermekek fejlődését segítő különböző szakemberekkel való kapcsolattartás. Vizsgálatok, fejlesztő programok tervezése, elvégzése, koordinálása.
5. Egyéni és csoportos mozgás-, értelmi- és részképesség-fejlesztő programok kidolgozása, megismertetése és megtanítása a mozgássérült gyermekkel foglalkozó szakemberekkel és szülőkkel.
6. Megfelelő életterv készítése annak érdekében, hogy a gyermek korának és állapotának megfelelő időben jelenjenek meg a különböző fejlesztési programok.
7. Információk és szakmai segédanyagok gyűjtése és átadása az integrációs intézmény és a szülők számára.
8. A hazai és külföldi szakirodalmak gyűjtése, tanulmányozása saját munkájuk fejlesztésének érdekében.
9. A gyermek adatairól és fejlődéséről adminisztráció vezetése.
10. Tanácsadás.

A tanácsadásról egy kicsit bővebben

Az utazótanár nemcsak kijár az intézményekbe, ahol mozgáskorlátozott gyermekek is nevelkednek az egészségesekkel együtt, hanem lehetőséget ad arra is, hogy őt keressék meg az integrációs intézményben és azon kívül nevelkedő gyermekek és szüleik egyaránt a kijelölt tanácsadói napokon. A tanácsadói munka nagyon sokrétű és sokszínű. Csak annak lehet tanácsot adni, aki közreműködik gyermeke fejlesztésében és nemcsak mástól várja problémáira a megoldást. Az otthoni feladatként megadott tornagyakorlatokat elvégzi, ha szükséges a család életmódján, a lakás berendezésén változtat stb. Ehhez sok-sok információ és háttéranyag szükséges (pl. Hol segítenek mozgássérült gyermekemen? c. MEOSZ-kiadvány). Tanácsadói munkánkban figyelembe vesszük a helyi igényeket és lehetőségeket.

A tanácsadás színterei:

- a) a szülővel való beszélgetés, információ-átadás,
- b) rendszeres foglalkozás a gyermekkel a szülő bevonásával, különböző fejlesztő programok végzése (mozgás-, értelem-, beszéd-, részképességek).

A beszélgetés alapján a szülő eldöntheti, hogy részt vesz-e a tanácsadás folyamatában. Fontos, hogy kialakul-e olyan kontaktus, amelyben megfelelő visszajelzés van a szülő részéről a pedagógus felé. A szülő eldöntheti, hogy milyen formáját igényli a tanácsadásnak:

- csak információ,
- csak mozgásfejlesztés,
- csak beszédfejlesztés,
- vagy komplex fejlesztő foglalkozás.

Tanácsadás jelenleg Budapesten három helyen (a XII., XV., XVII. kerületben) és négy megyében (Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok, Komárom-Esztergom és Pest megyében), hat helyen működik. A 9 helyszínen a szakemberek összesen 119 gyermekkel foglalkoztak.

Utazótanáraink az integrációs intézményekben nevelkedő 104, és a tanácsadásokon megjelenő, más intézményben, illetve otthon nevelkedő 119 gyermeket láttak el a két tanévben. Összesen 223 gyermek kapott speciális megsegítést.

A jövőben az OUSZSZ struktúráját kis integrációs centrumok formájában tudjuk elképzelni. (Megyénként két-három, de legalább egy, Budapesten három-négy kerületet összefogó integrációs centrum.) Nem kell új intézményt építeni sehol, csak a meglévő integrációs bölcsődék, óvodák és iskolák együttműködésére van szükség. Ők is érdekeltek ebben, hiszen szakember- és eszközsegítséget kapnak, cserében kapuikat nemcsak a hozzájuk járó mozgássérült gyermekek előtt nyitják ki, hanem a környékbeli sérült gyermekek előtt is a tanácsadói napokon.

Az OUSZSZ célja megegyezik az integráció céljával, mely szerint a legfontosabb, hogy a mozgássérült gyermek beilleszkedjen az épek közösségébe. Hogyan? Mozgás- és személyiségfejlődése lehetővé teszi a könnyebb beilleszkedést, ezáltal a megfelelő szociális tükör, reális önértékelés, helyes énkép és jó konfliktuskezelés kialakulását.

*Dr. Ábrahámné Győrök Margit - Lénártné Csillik Erika
Paál Éva - Újvári Erzsébet*